

Stanovisko Evropského výboru regionů Digitální soudržnost

(2022/C 498/08)

Zpravodaj: Gaetano ARMAO (IT/ELS), místopředseda a člen rady regionu Sicílie**POLITICKÁ DOPORUČENÍ**

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ (VR),

Úvod

1. již od počátku opakuje, že hospodářská, sociální a územní soudržnost je jedním z hlavních cílů uvedených ve Smlouvě o fungování Evropské unie (článek 174) za účelem dosažení harmonického a vyváženého rozvoje v celé Evropské unii (EU) a v jejích regionech;
2. zdůrazňuje, že pojetí „digitální soudržnosti“ vyžaduje uznání zásadní úlohy technologie v našem životě, a žádá, aby byly cíle soudržnosti začleněny do digitálních práv, zásad a politik EU a aby byl článek 175 SFEU v tomto smyslu revidován;
3. připomíná, že Evropský výbor regionů (VR) ve zprávě o Výročním regionálním a místním barometru EU za rok 2021 vyzdvihl digitální soudržnost jako klíčový prvek při vytváření inkluzivních společností v EU, když uvedl, že „digitální soudržnost“ je dalším důležitým rozměrem tradiční koncepce hospodářské, sociální a územní soudržnosti zakotvené ve Smlouvě o EU⁽¹⁾. Digitalizace může pomoci snižovat sociální a územní nerovnosti, neboť lze díky ní oslovit občany, kteří by jinak byli z určitých služeb vyloučeni nebo by jim služby byly poskytovány nedostatečně;
4. připomíná, že pojetí digitální soudržnosti⁽²⁾ a to, co je konkrétně zapotřebí k jejímu dosažení, jak je uvedeno v nedávné významné prognostické studii Evropského výboru regionů⁽³⁾, znamenají, že každý občan v Evropě bude mít přijatelný přístup k internetu a digitálním službám a že bude posílena nezávislost a odolnost digitální infrastruktury EU;
5. zdůrazňuje, že EU musí usilovat o to, aby byla digitální transformace co nejpřístupnější pro všechny občany EU, a věnovat zvláštní pozornost pomoci méně rozvinutým regionům a také regionům, které jsou trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou souostroví, nejvzdálenější, ostrovní, přeshraniční a horské regiony, aby se s ohledem na jejich specifické problémy a význam vzájemné spolupráce urychlila jejich digitální transformace a současně maximalizovaly jejich přednosti;
6. uznává, že ačkoli je technologie klíčovým nástrojem, jenž nám pomůže přizpůsobit se náročným situacím, které mají dopad na všechny složky společnosti, zvýraznila význačná úloha digitální technologie při reakci na onemocnění COVID-19 a budování odolnosti proti němu nedostatky v digitální infrastruktuře a gramotnosti a dále prohloubila digitální propast v EU;

(1) Výroční regionální a místní barometr EU, kapitola IV – Digitální transformace na místní a regionální úrovni, s. 63.

(2) Stanovisko Evropského výboru regionů k tématu Digitální Evropa pro všechny – realizace inteligentních a inkluzivních řešení v praxi (Úř. věst. C 39, 5.2.2020, s. 83).

(3) Susanna Fontana, Fabio Bisogni (Fondazione FORMIT), Simona Cavallini, Rossella Soldi (Progress Consulting S.r.l.), *Territorial foresight study in addressing the digital divide and promoting digital cohesion*, 16. května 2022 (návrh).

Nadcházející výzvy

7. připomíná, že termín „digitální propast“ odkazuje na různou míru přístupu k informačním a komunikačním technologiím a jejich využívání, konkrétně pak na rozdíly v přístupu k digitálním službám založeným na internetu⁽⁴⁾. Zdůrazňuje, že vysokorychlostní připojení pro každého v Evropské unii od měst až po venkovské a odlehlé oblasti musí být službou obecného zájmu a jako k takové je k němu třeba přistupovat;

8. zdůrazňuje, že digitální formy komunikace vytvářejí rovněž nové výzvy pro demokratické procesy. Pro mnoho lidí jsou hlavním zdrojem zpráv sociální média, jejichž provozovatelé jen zřídka ověřují fakta. Digitální diskuse v sociálních médiích mohou vést k polarizaci a fragmentaci společnosti. Možnosti ovlivňování – zejména používáním algoritmů, které usměrňují chování uživatelů – jsou značné;

9. zdůrazňuje, že v rámci digitální soudržnosti je nutné se zabývat důvody prohlubující se digitální propasti v EU a problémy, které mají regiony, jež navzdory snaze o překlenutí digitální propasti stále zaostávají, a to i přestože se prohlubování digitální propasti oficiálně nepovažuje za hrozbu pro soudržnost EU;

10. zdůrazňuje, že nejvzdálenější, ostrovní, přeshraniční regiony a horské regiony a regiony, které čelí demografickým výzvám⁽⁵⁾, mají zvláštní zeměpisné, ekonomické, demografické a sociální charakteristiky, které s sebou nesou jedinečné výzvy. Mezi tyto charakteristiky patří omezená velikost (rozlohou, hustotou obyvatelstva, rozsahem ekonomiky), omezený místní trh a potíže při dosahování úspor z rozsahu, vysoké náklady na dopravu, špatně rozvinuté meziodvětvové vztahy, nedostatky v podnikatelských dovednostech, infrastruktura a nabídce služeb pro podniky (v porovnání s pevninou) a méně sociálních a školicích služeb pro občany. Souostroví s dvojí nebo trojí ostrovní povahou kromě toho čelí daleko větší zátěži, jak upřesňuje nejnovější zpráva Evropského parlamentu Ostrovy a politika soudržnosti: současná situace a budoucí výzvy⁽⁶⁾;

11. je znepokojen tím, že stávající digitální propasti se nezmenšují, ale naopak prohlubují v těchto klíčových aspektech digitální transformace v EU⁽⁷⁾:

- údaje o úrovni základních digitálních dovedností nejsou na místní a regionální úrovni k dispozici. Místo toho se jako zástupný ukazatel používá schopnost jednotlivců denně používat internet. Zatímco v některých západních členských státech EU (DE, SE, NL, BE) probíhá odstraňování digitální propasti mezi městskými oblastmi a venkovem, pokud jde o digitální dovednosti, v jiných členských státech je tato propast stále značná,
- v oblasti konektivity a digitální infrastruktury venkovské oblasti stále zaostávají, pokud jde o pokrytí přístupovou sítí nové generace (NGA) a o celkové pokrytí domácností sítěmi s vysokou kapacitou,
- digitální transformace podniků se měří počtem tzv. jednorozců (začínajícího podniku, jehož celková tržní hodnota překračuje 1 miliardu USD) sídlících v EU. Ukazuje se, že tyto podniky jsou soustředěny převážně v kontinentální části Evropy a v regionech hlavních měst,
- mezi lety 2019 a 2020 se zvětšila propast v digitalizaci veřejných služeb mezi osobami žijícími v městech a osobami žijícími v městských oblastech,
- nelze opomenout specifickou situaci nejvzdálenějších regionů, jejichž jedinečná a složitá situace, jež je uznána v článku 349 SFEU, vyžaduje, aby byly evropské politiky přizpůsobeny jejich specifickým podmínkám, a to nejen v zájmu respektování zásady hospodářské a sociální soudržnosti, ale i v zájmu soudržnosti digitální;

(4) OECD (2021), Bridging Connectivity Divides, OECD Digital Economy Papers, No 315, OECD Publishing, Paříž. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/e38f5db7-en>.

(5) Na 362 ostrovech s více než 50 obyvateli v 15 evropských zemích žije celkem 17,7 milionu obyvatel. V těchto regionech je HDP na obyvatele nižší než 80 % průměru EU a značná část z nich stále patří do kategorie nedostatečně rozvinutých regionů. (Zdroj: <https://www.regione.sicilia.it/la-regione-informa/estimazione-insularita-cost-sicily>).

(6) (A9-0144 / 2022-159), [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/2079\(INI\)&l=de](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/2079(INI)&l=de).

(7) Zdroj: Výroční regionální a místní barometr EU za rok 2021, kapitola IV – Digitální transformace na místní a regionální úrovni, A. Stav digitální transformace, s. 69.

12. konstatuje, že rozsah opatření, která je třeba přijmout v zájmu řešení digitální propasti, přesahuje několik oblastí politiky, a proto je digitální soudržnost horizontálním úsilím. Vítá tedy, že na Konferenci o budoucnosti Evropy bylo uznáno, že digitální soudržnost doplňuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost⁽⁸⁾. Má za to, že digitální soudržnost je součástí hospodářské, sociální a územní soudržnosti a je třeba k ní přistupovat jako ke službě obecného zájmu;

13. upozorňuje na to, že digitální propast má dopad na služby poskytované na místní úrovni v těchto oblastech:

- zdravotní péče – nedostatečný přístup ke službám elektronického zdravotnictví, nižší povědomí mezi nepřipojenými lidmi o onemocnění COVID-19 a případných budoucích pandemiích a jejich větší vystavení těmto onemocněním,
- vzdělávání – nerovný přístup ke vzdělávacím zdrojům, zastavení vzdělávacího procesu, studenti mají potíže se získáváním technologické podpory ve své rodině,
- další klíčové služby – nárůst případů finančního vyloučení kvůli směřování k bezhotovostní společnosti, občané, kteří nejsou připojeni, mají omezený přístup k veřejným výhodám kvůli tomu, že tyto služby jsou pouze digitální. Sociálně-ekonomické podmínky – prohlubující se sociálně-ekonomická propast mezi těmi, kteří by mohli pracovat na dálku prostřednictvím digitálních prostředků, a těmi, kteří by takto pracovat nemohli,
- nárůst sociálního vyloučení – digitální propast by mohla bránit lidem účastnit se sociálních iniciativ, které probíhají on-line, a vykonávat svá demokratická práva;

14. při navrhování digitálních služeb by orgány veřejné správy a další organizace poskytující digitální služby měly brát v potaz potřebu přístupnosti pro osoby s nějakou formou smyslové poruchy nebo s mezerami v digitálních dovednostech a zajistit, aby tyto služby byly přístupné z připojení s omezeními u přístupové infrastruktury;

15. považuje za politováníhodné, že začlenění zásady digitální soudržnosti s cílem zajistit, aby žádný region nebo jednotlivec nezůstal opomenut, pokud jde o konektivitu a přístupnost, nebylo formálně součástí návrhu Komise týkajícího se evropského prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu⁽⁹⁾;

16. vítá cílená opatření, jako je nedávná změna obecného nařízení o blokových výjimkách, změna ustanovení o poskytování státní podpory pevným širokopásmovým sítím a probíhající revize pokynů pro širokopásmové sítě. VR nicméně žádá o vyjasnění uplatňování pravidel státní podpory na digitální infrastrukturu a o jejich další zjednodušení⁽¹⁰⁾;

17. poukazuje na to, že cíleným využíváním digitálních řešení lze dosáhnout větších úspor emisí CO₂. Velkou výzvou je však rostoucí spotřeba energie datových center, koncových zařízení a přenosových sítí. Digitalizace bez sociálního a ekologického rámce by byla nedbalostí. Samotná digitalizace musí být doprovázena opatřeními s cílem omezit spotřebu zdrojů a zabránit zpětným účinkům, kdy zlepšení účinnosti vede ke zvýšené spotřebě;

Dosažení digitální soudržnosti

18. konstatuje, že digitální dovednosti a digitální infrastruktura jsou klíčové pro rozvoj všech ostatních rozměrů Digitálního kompasu, a proto doporučuje, aby Evropská komise prováděla cílenou dlouhodobou strategii, zdroje a koordinační mechanismy a zavázala se k tomuto cíli a aby využila rozsáhlé projekty založené na spolupráci členských států s cílem zajistit, aby všichni občané měli k dispozici nejnovější digitální dovednosti a infrastrukturu;

⁽⁸⁾ Konference o budoucnosti Evropy, Zpráva o konečném výsledku, květen 2022, 12. Návrh: Posílení konkurenceschopnosti EU a další prohloubení jednotného trhu, opatření č. 14, s. 56.

⁽⁹⁾ Prohlášení o digitálních právech a zásadách, 26. ledna 2022.

⁽¹⁰⁾ Viz zpráva sítě RegHub 21st Century Rules for 21st Century Infrastructure – Overcoming obstacles to transport, digital, and green infrastructure deployment (Pravidla 21. století pro infrastrukturu 21. století – překonání překážek pro zavádění dopravní, digitální a zelené infrastruktury), není k dispozici v češtině, dostupné z: <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/RegHub%20report%20on%2021%20century%20rules.pdf>.

19. doporučuje, aby se patřičné digitální dovednosti staly součástí všech opatření v oblasti celoživotního učení s cílem posílit postavení všech evropských občanů, aby mohli využívat obecného práva na přístup k internetu. Vzdělávání by přitom nemělo být chápáno pouze ve smyslu odborné přípravy, ale mělo by občanům umožňovat aktivní účast a získávání informací založené na reflexi;

20. zdůrazňuje v této souvislosti, že je třeba věnovat zvláštní pozornost posílení digitálních dovedností nejzranitelnějších skupin, jako jsou starší osoby, a zajistit, aby měly alespoň základní dovednosti. Kromě toho je zapotřebí podporovat rovněž mladé lidi v méně rozvinutých regionech, na jejichž výsledky v oblasti vzdělávání měla krize kvůli digitální propasti a nedostatečnému přístupu k vhodnému on-line vzdělávání v několika regionech největší dopad. V rámci politik EU je nutné klást při přidělování rozpočtu na vzdělávání větší důraz na regionální rozdíly, a zejména na méně rozvinuté regiony, a řešit tak mimořádnou situaci v oblasti vzdělávání, stejně jako tomu bylo v posledních letech. Digitální vzdělávací obsah by měl být uzpůsoben i pro děti z národnostních menšin, aby tak byla zajištěna rovnost pro všechny sociální skupiny;

21. zdůrazňuje, že další nezbytnou součástí digitální gramotnosti všech skupin obyvatelstva je rovněž dostatečná mediální gramotnost pro posuzování serióznosti informací, zejména v oblasti zdraví, financí a aktuálního dění. To platí zejména kvůli vzestupu takových jevů, jako jsou falešné zprávy a nenávistné projevy;

22. v návaznosti na nedávno vydané evropské prohlášení o digitálních právech a zásadách navrhuje, aby Evropská komise zavedla komplexní rámec, právní akty a nástroje k prosazování evropských digitálních práv a k posílení užší spolupráce s evropskými občany s cílem zajistit, aby digitální zásady byly sdíleny a odpovídaly společenským potřebám. Měla by totiž být naplánována revize Listiny základních práv EU, která byla zavedena v roce 2000, při níž by se měla zohlednit nově vyhlášená digitální práva;

23. vítá doporučení Konference o budoucnosti Evropy, jež se týká zavedení rovného přístupu k internetu jako základního práva každého evropského občana. V tomto ohledu je klíčové mít spolehlivý přístup k internetu a digitálním službám prostřednictvím nezávislé a odolné digitální infrastruktury EU. Měla by být přijata opatření, která zajistí spravedlivou a otevřenou hospodářskou soutěž a zabrání monopolům a obecnému zneužívání tržní síly, závislosti na provozovatelích, koncentraci dat a závislosti na třetích zemích ve vztahu k infrastruktuře a službám;

24. v souladu s doporučením uvedeným ve zvláštních doporučeních pro národní regulační orgány, které vypracovalo Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací⁽¹⁾, navrhuje, aby bylo podporováno sdílení infrastruktury (mezi poskytovateli telekomunikačních služeb a dalšími poskytovateli služeb, jako jsou elektroenergetické společnosti, železnice atd.) s cílem snížit náklady na zavádění širokopásmových sítí a odlehlých oblastí;

25. upozorňuje na skutečnost, že řada regionů má kladné zkušenosti s partnerstvím veřejného a soukromého sektoru, které může využít k rozšíření digitální infrastruktury a ke zmenšení digitální propasti, a zdůrazňuje roli regionálních digitálních center při zavádění digitalizace;

26. klade mimořádný důraz na to, aby Evropská komise a členské státy využívaly příležitostí, které nabízí decentralizovaná práce, a to podporou života ve venkovských oblastech, na ostrovech a v horských regionech a oblastech, kde je velmi nízká hustota zalidnění a obyvatelstvo je rozptýlené, a využíváním výhod života v těchto oblastech, což by mohlo vést k environmentálně, sociálně a ekonomicky udržitelnějšímu a cenově dostupnějšímu životu, bude-li kromě dalších základních požadavků zaručena digitální soudržnost, což znamená plnou dostupnost klíčových digitálních služeb;

27. poukazuje na výhody sdílení příkladů osvědčených postupů z různých evropských regionů, pokud jde o politiky, které umožňují udržitelnou decentralizovanou práci s cílem zajistit, aby decentralizovaná práce byla na pracovištích trvalým rysem, a to tak, aby hospodářské, sociální a environmentální přínosy byly co největší;

⁽¹⁾ Iclaves & Esade, *Study on post-COVID measures to close the digital divide*, Final Report, říjen 2021.

28. vyzdvihuje úlohu místních a regionálních škol, univerzit, výzkumných středisek a místních a regionálních ekosystémů při zapojování do center pro digitální inovace nebo dokonce při jejich řízení, protože tato centra často nejsou koordinována regionálními politikami, a je tedy často promarněno rozsáhlé know-how a inteligenční potenciál. V této souvislosti musí být zavedena opatření, která zabrání odlivu mozků, přičemž zejména pro znevýhodněné oblasti může být součástí řešení decentralizovaná práce za spravedlivých podmínek;

29. zdůrazňuje, že pokud jde o malé a střední podniky, je třeba učinit více ve smyslu jejich podpory při digitalizaci. Zaostávají za většími společnostmi s rozsáhlejšími zdroji, a proto je třeba vypracovat nový soubor dovedností. Je třeba výrazně snížit administrativní zátěž malých a středních podniků, zejména mikropodniků, co se týče přístupu k finančním prostředkům EU (nejen v souvislosti s digitalizací). Administrativní požadavky musí být přiměřené velikosti podniku a zároveň musí zajistit spravedlivé zacházení s vlastníky malých a středních podniků při získávání finančních prostředků EU⁽¹²⁾. Evropská komise by měla provést test dopadů současných postupů na malé a střední podniky a předložit návrhy na snížení administrativní zátěže, zejména pro mikropodniky (např. výjimky z auditu);

30. přidělování finančních prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost na digitální iniciativy, a zejména malým a středním podnikům, by mělo být pečlivě sledováno a mělo by být posouzeno, zda je výše finančních prostředků přidělených malým a středním podnikům úměrná příspěvku malých a středních podniků k národnímu (a regionálnímu) HDP;

Elektronická veřejná správa, digitální odolnost

31. vyslovuje se pro to, aby Evropská komise prostřednictvím lepší koordinace s členskými státy a místními a regionálními orgány a prostřednictvím výměny osvědčených postupů podporovala cílenější osvětovou kampaň, která osloví občany a zaměří se na existující platformy elektronické účasti na veřejném životě na unijní, celostátní, regionální a místní úrovni;

32. navrhuje, aby členské státy věnovaly zvláštní zdroje na zavádění partnerství veřejného a soukromého sektoru, osvětové kampaně a školení s cílem připravit občany, zejména ty mladší, podniky a veřejný sektor na to, aby dokázali čelit kyberkriminalitě jako horizontálnímu problému digitální transformace. Do podpůrného programu financování po krizi by měly být zahrnuty i investice, které souvisejí s digitálním vzděláním, širokopásmovým připojením, pořízením nezbytného vybavení a přípravou učitelů na tuto situaci. Správa obsahu v rámci digitálního vzdělávání by měla být rovněž řádně přehodnocena, mj. s ohledem na výzvy a problémy, které by mohly vyvstat v souvislosti s používáním digitálního obsahu na internetu;

33. navrhuje, aby se Evropská komise a členské státy zabývaly přeshraničními regulačními překážkami a překážkami interoperability, které brání plnému zavedení jednotného digitálního trhu a znesnadňují rozvoj podnikání a technologií v Evropě. Místní a regionální orgány by navíc měly usnadnit navržený společný model, například prostřednictvím platformy pro širokopásmové připojení;

34. doporučuje, aby interoperabilita regionálních a místních veřejných informačních systémů se systémy celostátními byla výchozí podmínkou všech digitálních iniciativ, zejména pokud již existují normy EU v oblasti IKT nebo společné technické specifikace EU. Interoperabilita by měla být vždy spojena s technologickou neutralitou řešení a služeb, a to i proto, aby se zabránilo závislosti na provozovateli. U každé digitální veřejné služby, která je zaměřena na malé a střední podniky, by měl být proveden test dopadů na tyto podniky, přičemž členy příslušných výborů na celostátní úrovni by měli být zástupci místních a regionálních orgánů, kteří by v důležitých iniciativách v oblasti interoperability měli mít poradní roli;

⁽¹²⁾ Prohlášení o přímých osobních nákladech vlastníků malých a středních podniků, kteří nepobírají plat, a dalších fyzických osob, které nepobírají plat, vychází z jednotkových nákladů odpovídajících platu výzkumných pracovníků (https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/unit-cost-decision-sme-owners-natural-persons_en.pdf).

35. zdůrazňuje význam dostupnosti softwaru s otevřeným zdrojovým kódem. Kromě toho by veřejně přístupné údaje pro všechny datové soubory s vysokou hodnotou, jak je uvedeno ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024⁽¹³⁾ o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru, měly být rovněž považovány za digitální právo občanů EU s cílem zajistit posílení jejich postavení. Měla by být také podporována občanská věda. V této souvislosti by měly být zmapovány a náležitě využity klíčové komunity na úrovni EU, a to nejen včetně shromažďování „místních“ údajů pro monitorování digitální soudržnosti a vypracování doporučení, jak jí dosáhnout;

36. v souladu se svým nedávným stanoviskem k aktu o umělé inteligenci trvá na tom, aby Evropská komise rozšířila posouzení dopadů technologií umělé inteligence na občany, zejména na zranitelné skupiny, tím, že bude do konzultací povinné zapojovat místní a regionální orgány a/nebo jejich zástupce a stanoví přísnější požadavky na transparentnost a informace pro vysoce rizikové technologie umělé inteligence⁽¹⁴⁾;

Monitorování a měření digitální propasti

37. zdůrazňuje, že Evropská komise spolu s členskými státy, Eurostatem, národními statistickými úřady a Společným výzkumným střediskem podpoří postupné, avšak nepřetržité zvyšování zeměpisného členění stávajících údajů a rozšíří rozsah informací tak, aby byly řádně zahrnuty aspekty digitální ekonomiky a digitální společnosti. Evropský výbor regionů by měl být zapojen jako klíčový aktér při předkládání potřeb místních a regionálních orgánů, pokud jde o údaje a informace a o vhodné nástroje pro měření digitální vyspělosti;

38. navrhuje, aby byl vytvořen spolehlivý a komplexní systém místních digitálních ukazatelů měřících digitální vyspělost, který by sloužil jako základ pro rozhodování, a to i jako kritéria pro určení zdrojů pro hospodářskou, sociální a územní soudržnost ve smyslu nařízení o společných ustanoveních, které je v současné době v platnosti;

39. navrhuje, aby Evropská komise a Evropský výbor regionů spolupracovaly na přechodu k Digitálnímu kompasu, který konkrétně zohlední územní rozměr. To umožní přejít od posuzování pokroku z hlediska digitalizace a digitální transformace v Evropě k rozvíjení digitální soudržnosti napříč územími.

V Bruselu dne 12. října 2022.

předseda
Evropského výboru regionů
Vasco ALVES CORDEIRO

⁽¹³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru (Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 56).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko Evropského výboru regionů – Evropský přístup k umělé inteligenci – akt o umělé inteligenci (Úř. věst. C 97, 28.2.2022, s. 60).